

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. По касационен ред не могат да се атакуват решения и присъди на апелативния съд, както и новите присъди на окръжния съд, действащ като въззивна инстанция по дела от общ характер, с които деецът е бил освободен от наказателна отговорност и му е било наложено административно наказание на основание чл. 78а от НК.

Чл. 348, ал. 1 от НПК

Чл. 78а от НК

Решение № 164 от 10.03.2020 г. по нак. дело № 647/2019 г., I н. о., докладчик съдия Галина Захарова, председател на Наказателна колегия

Касационното производство е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по жалба на Е. М. Р. срещу решение № 7 на Военноапелативния съд (ВоАС) от 8.05.2019 г., постановено по ВНОХД № 4/2019 г. по описа на същия съд.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните, намери за установено следното:

С присъда № 2 от 9.01.2019 г., постановена по НОХД № 305/2018 г., Софийският военен съд (СВС) е признал подсъдимия Е. М. Р. за невинен и на основание чл. 304 от НПК го оправдал по обвинението за престъпление по чл. 339, ал. 1, пр. 1 и пр. 2 от НК. На основание чл. 305, ал. 6 от НПК вр. чл.

212, вр. чл. 7, ал. 1, чл. 5, т. 4 и 5 от ЗОБВВПИ съдът е наложил на подсъдимия административно наказание глоба в размер на 500 лева.

По жалба на подсъдимия Е. М. срещу първоинстанционната присъда е било образувано въззивно съдебно производство по ВНОХД № 4/2019 г. по описа на ВоАС. С решение № 7 от 8.05.2019 г. на основание чл. 337, ал. 1, т. 5 вр. чл. 334, т. 3 от НПК съдебният акт на СВС е бил изменен в частта относно приложението на чл. 305, ал. 6 от НПК, като на основание чл. 212 вр. чл. 7, ал. 1, чл. 5, т. 4 и 5 вр. чл. 8, ал. 1 вр. чл. 2, т. 3, б. „а“ от ЗОБВВПИ въззивният съд наложил на подсъдимия Р. едно административно наказание глоба в размер на 500 лева. В частта, с която на основание чл. 305, ал. 6 от НПК и чл. 212, вр. чл. 8, ал. 1 вр. ал. 2, т. 3 от ЗОБВВПИ на подсъдимия е било наложено отделно административно наказание глоба в размер на 500 лева, ВоАС отменил атакуваната присъда.

При тези данни ВКС намира, че претенцията на подсъдимия Е. Р. за касационна проверка на въззивното решение на ВоАС по ВНОХД № 4/2019 г. по реда на глава двадесет и трета от НПК е недопустима и следва да бъде оставена без разглеждане, а образуваното пред настоящата инстанция производство следва да бъде прекратено.

Съдържанието на съдебните актове, постановени при второто разглеждане на делото, обуславя извод, че произнасянето на ВоАС с въззивното решение № 7 от 8.05.2019 г. по ВНОХД № 4/2019 г. по административнонаказателната отговорност на подсъдимия не се включва в кръга на съдебните актове, подлежащи на касационен контрол, респ. подсъдимият Р. не е оправомощен да инициира процедура по касационното му обжалване.

С атакувания съдебен акт въззивният съд е упражнил правомощието си по чл. 337, ал. 1, т. 5 от НПК да измени първоинстанционната присъда единствено в частта относно наложените на подсъдимия от

първоинстанционния съд административни наказания. ВоАС е приел, следвайки структурата на първоначално повдигнатото против дееца наказателно обвинение за престъпление по чл. 339, ал. 1, пр. 1 и пр. 2 от НК, че извършеното от жалбоподателя деяние съставлява едно единно административно нарушение – придобиване и държане на боеприпаси и пиротехнически изделия в нарушение на установения административен режим, изискващ надлежно разрешение от оправомощените органи съгласно чл. 50, ал. 1 и ал. 3 от ЗОБВВПИ, а не две самостоятелни деяния с оглед вида на инкриминираните обекти, както е заключил първоинстанционният съд – придобиване и държане на боеприпаси и, съответно, на пиротехническите изделия. Този извод логично е рефлектирал върху санкционирането на дееца чрез отмяната на едното от двете отделни, наложени на подсъдимия административни наказания (глоби в размер на 500 лева всяка). Оправдателната част на присъдата на СВС по отношение на повдигнатото спрямо него обвинение по чл. 339, ал. 1, пр. 1 и пр. 2 от НК не е била оспорена пред ВоАС от никоя от страните. Както въззивната жалба на подсъдимия, така и подадената от него касационна жалба касаят само частта на присъдата, съответно на въззивното решение, свързани с административнонаказателната му отговорност. Това означава, че в конкретния случай страните не спорят по въпросите по чл. 301, ал. 1, т. 2 вр. ал. 4 от НПК, които са окончателно разрешени.

Известно е, че необходимо условие за образуване на касационно производство е правото да се атакуват посочените в чл. 346 от НПК съдебни актове. В генерален план при регламента на допустимостта на касационната проверка е възприета идеята, че триинстанционното производство е принципно и преобладаващо разрешение, от което са възможни изключения по определени категории дела.

От изброяването на подлежащите на касационен контрол съдебни актове в разпоредбата на чл. 346, т. 1 и т. 2 от НПК произтича извод, че по

касационен ред не могат да се атакуват решения и присъди на апелативния съд, както и новите присъди на окръжния съд, действащ като въззивна инстанция по дела от общ характер, с които деецът е бил освободен от наказателна отговорност и му е било наложено административно наказание на основание чл. 78а от НК. В тези случаи разграничителният критерий, въз основа на който е стеснен обсегът на касационния контрол върху посочената категория съдебни актове, е изведен от законодателя с оглед значимостта на накърнения интерес. Очевидно е, че в хипотезите на чл. 78а от НК налагането на административно наказание, макар и по реда на НПК, се обуславя, на първо място, от по-ниската степен на обществена опасност на инкриминираното деяние с оглед неговата насоченост и увреждащ характер, а от друга страна – от по-ниския интензитет на упражнената спрямо извършителя държавна принуда.

Съобразно посочения критерий към изключенията от триинстанционното производство следва да се причислят и съдебните актове – решения на апелативния съд, с които са упражнени правомощията по чл. 337, ал. 1, т. 5, чл. 337, ал. 2, т. 3 и т. 4, чл. 338 от НПК и новите въззивни присъди на апелативния и окръжния съд по чл. 336, ал. 1, т. 4 от НПК по дела от общ характер – в частите им, касаещи административнонаказателната отговорност на дееца. В тези им части изброените съдебни актове не подлежат на самостоятелна касационна проверка, отделно от частта, касаеща оправдаването на подсъдимия по обвинението за престъпление.

Макар тази хипотеза да не е изрично уредена в съдържанието на нормата на чл. 346 от НПК, такъв извод произтича от обстоятелството, че както при приложението на чл. 78а от НК, така и в случаите на чл. 305, ал. 6 от НПК спрямо дееца се реализира административнонаказателна отговорност.

Щом въззивните актове, с които деецът е освободен от наказателна отговорност за извършено престъпление и му е наложено административно

наказание на основание чл. 78а от НК, не подлежат на касационен контрол, на още по-силно основание не подлежат на самостоятелна касационна проверка в частите относно административнонаказателната отговорност и съдебните актове, с които деецът е оправдан с налагане на административно наказание за извършено административно нарушение.

Известно е, че с прилагането на чл. 78а от НК не се заличава престъпният характер на извършеното от подсъдимия деяние. При наличието на съответните материалноправни предпоставки законодателят е предвидил по-лек режим на санкциониране на извършеното престъпление – освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание, като в тези случаи съдебните актове безусловно са изключени от касационен контрол. В хипотезите на чл. 305, ал. 6 от НПК извършеното деяние въобще няма престъпен характер, а представлява административно нарушение, което се санкционира, както и при правоприлагането на чл. 78а от НК, също с административно наказание. Основание за прилагане на административната отговорност в тези случаи е административно нарушение, чиято степен на обществена опасност е значително по-ниска от тази на престъплението. Административнонаказателната отговорност на дееца и в двата случая представлява една и съща форма на държавна принуда със съществено по-нисък интензитет от наказателната отговорност, поради което спрямо тях следва да се прилага и еднакъв режим по отношение на режима на касационното обжалване.

Довод в подкрепа на извода, че административнонаказателната част на съдебните актове по чл. 337, ал. 1, т. 5, чл. 337, ал. 2, т. 3 и т. 4, чл. 338 и чл. 336, ал. 1, т. 4 от НПК по дела от общ характер не подлежи на касационен контрол, недвусмислено произтича и от взаимовръзката и логическата последователност между разпоредбите на чл. 346 от НПК, очертаващи предмета на касационното обжалване, и на чл. 354, ал. 1 – ал. 3 от НПК, регламентиращи правомощията на касационната инстанция.

По отношение на административнонаказателната отговорност на дееца касационният съд не разполага с правомощия, подобни на възложените на въззивния съд с разпоредбите на чл. 337, ал. 1, т. 5, чл. 337, ал. 2, т. 3 и т. 4 от НПК. В процесуалния закон не са предвидени възможности за упражняване нито на контролно-отменителни, нито на контролно-решаващи функции от страна на касационната инстанция във връзка с административнонаказателната отговорност на дееца, което положение може да бъде обяснено с липсата на възможност за касационно обжалване.

Проблемът за допустимостта на касационното обжалване на обсъжданата категория актове не би могъл да получи друг отговор с оглед предвидената от чл. 354, ал. 1, т. 3 от НПК възможност касационният съд да отмени присъдата или решението, да оправдае подсъдимия и да му наложи административно наказание, когато извършеното деяние се наказва по административен ред в предвидените в Особената част на НК случаи или когато деянието съставлява административно нарушение, предвидено в закон или указ.

Това правомощие на касационния съд се прилага само когато касационната инстанция констатира, че по делото няма допуснати процесуални нарушения, и при установените факти за първи път сама прецени, че инкриминираното деяние съставлява административно нарушение, а не престъпление. Тази хипотеза винаги предполага деецът да е бил признат за виновен и осъден по повдигнатото му обвинение за престъпление по НК (поради неправилно приложение на материалния закон). В такива случаи процесуалните действия на касационната инстанция обхващат както „преквалификацията“ на инкриминираното деяние от престъпление в съответно административно нарушение, което задължително предполага оправдаване по обвинението за престъпление, така и преминаване към по-лека по вид административнонаказателна отговорност вместо наказателна отговорност.

Приетото разрешение за недопустимост на самостоятелен касационен контрол върху административнонаказателните части на обсъжданите съдебни актове не противоречи на чл. 2 от Протокол № 7 към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи. Когато първоинстанционният съд е приложил чл. 305, ал. 6 от НПК, а въззивният съд е осъществил правомощията си по чл. 337, ал. 1, т. 5, чл. 337, ал. 2, т. 3 и т. 4, чл. 338 във връзка с приложението на чл. 305, ал. 6 от НПК, изискуемата двуинстанционност на проверката на съдебния акт и в частта за административното наказване е запазена съгласно изискванията на чл. 2, § 1 от Протокол № 7. Приложението на чл. 336, ал. 1, т. 4 от въззивния съд и на чл. 354, ал. 1, т. 3 от НПК от касационния съд представляват хипотези на допустими изключения, визирани в чл. 2, § 2 от Протокола.

За яснота и прецизност следва да се припомни отразената по-горе в настоящото решение конкретика на разглеждания казус – че в случая въпросите по чл. 301, ал. 1, т. 2 вр. ал. 4 от НПК са окончателно разрешени още с първоинстанционния съдебен акт, като не е подаден протест срещу оправдателната част на присъдата по обвинението по чл. 339, ал. 1, пр. 1 и 2 от НК. Когато обаче между страните има спор по въпроса дали деянието представлява престъпление или административно нарушение, не може да се отрече възможността за упражняване на последващ касационен контрол върху оправдателната част на съответния съдебен акт. Ако в резултат на касационната проверка бъдат упражнени правомощия по чл. 354, ал. 3 от НПК, това неминуемо води до отмяната на съдебния акт в цялост, включително и в административнонаказателната му част. Административнонаказателната отговорност в хипотезите на чл. 301, ал. 4 от НПК е производна от признаването на подсъдимия за невинен по повдигнатото му обвинение и може да бъде ангажирана само след преценка, че извършеното деяние не съставлява престъпление, а административно нарушение.

В обобщение: въззивните съдебните актове – решения на апелативния съд, с които са упражнени правомощията по чл. 337, ал. 1, т. 5, чл. 337, ал. 2, т. 3 и т. 4, чл. 338 от НПК и новите въззивни присъди на апелативния и окръжния съд по чл. 336, ал. 1, т. 4 от НПК по дела от общ характер – не подлежат на самостоятелен касационен контрол в частите им относно административнонаказателната отговорност на деца, което ограничение на касационното обжалване не се отнася до оправдателните части на тези съдебни актове.

2.Редът по чл. 463 от НПК е неприложим, когато не се касае до изпълнение на чуждестранна присъда, а за зачитане на нейните правни последици.

Чл. 463 от НПК

Решение № 36 от 05.05.2020 г. по нак. дело № 13/2020 г., III н. о., докладчик съдия Даниел Луков

Производството е по реда на глава тридесет и трета от НПК, образувано по искане на Главния прокурор на РБ, за възобновяване на наказателното производство, отмяна на определение № 364/30.09.2019 г., постановено по вчнд № 883/2019 г. по описа на Апелативен съд – София и връщане на делото за ново разглеждане от въззивния съд.

В искането са развити доводи в подкрепа на основанието по чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК за възобновяване поради нарушения на материалния и процесуалния закон по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК.

Прокурорът от Върховна касационна прокуратура счита искането за основателно по изложените в същото съображения.

Върховният касационен съд, след като обсъди искането, развитите в съдебно заседание съображения и извърши проверка в рамките на касационните основания за възобновяване, намира следното:

Искането на Главния прокурор на РБ е допустимо, подадено е в преклузивния шестмесечен срок по чл. 421, ал. 1 от НПК, но същото се явява неоснователно. Атакуваният от прокурора съдебен акт попада в приложното поле на разпоредбата на чл. 419, ал. 1 от НПК.

С определение № 2341/10.07.2019 г., постановено по чнд № 140/2019 г. по описа на Софийски градски съд, е било извършено групиране на наказанията на осъдения М. М., наложени му по нохд 995/2017 г. по описа на СГС и по присъда, постановена от Основен съд – Пирот, Р. Сърбия по дело № 2-К-208/2017 г., като му е било наложено едно общо най-тежко наказание в размер на две години лишаване от свобода, при първоначален общ режим за изтърпяване на същото.

Бил е приложен чл. 25, ал. 2 от НК и съдът е приспаднал от това наказание изтърпяното до момента от осъдения наказание лишаване от свобода по посочените две дела.

С определение № 364/30.09.2019 г., постановено по вчнд № 883/2019 г. по описа на Апелативен съд – София, първоинстанционното определение е било изцяло потвърдено.

От данните по делото се установява, че от значение за настоящото искане са осъжданията на М. по следните дела:

По нохд № 995/2017 г. по описа на СГС, с влязла в сила на 01.08.2017 г. присъда за извършено на 16.09.2015 г. престъпление по чл. 244, ал. 1 от НК е

наложено наказание две години лишаване от свобода, при първоначален общ режим за изтърпяване на същото.

С влязла в сила на 30.11.2017 г. присъда на Основен съд – Пирот, Р. Сърбия, за деяние, извършено на 07.03.2017 г., представляващо престъпление по чл. 223, ал. 2 вр. чл. 33 от НК на Р. Сърбия, намиращо аналог в разпоредбата на чл. 244 от българския НК, е било наложено наказание в размер на една година лишаване от свобода, като е било приспаднато времето, през което М. е бил задържан под стража.

По делото е установено, че присъдата на чуждия съд е била изтърпяна от М. на 17.08.2018 г., считано от която дата пък е започнал да търпи наказанието по нохд № 997/2017 г. на СГС. Във връзка с изтърпяването на това наказание, сръбските съдебни власти, след проведено екстрадиционно производство, са предали М. под отлагателно условие - да бъде предаден след изтърпяване на наказанието си от една година лишаване от свобода, наложено му по присъдата на Основен съд – Пирот. Присъдата на сръбския съд не е призната по реда, предвиден в чл. 463 и сл. от НПК.

Съдилищата са съобrazили, че Европейската конвенция за международно признаване на присъди /ЕКМПП/ е ратифицирана от Р. България и Р. Сърбия, както и че между двете страни има сключен договор за взаимна правна помощ, ратифициран с Указ № 167 на Президиума на Народното събрание от 08.06.1956 г. В разпоредбите на чл. 62 и чл. 63 от договора за взаимна правна помощ между Р. България и Р. Сърбия се уреждат въпроси, свързани със съобщаването на присъди, които се отнасят до техни граждани, изпращане на преписи от присъдите, бюлетини за съдимост, сведения за вписване в тези бюлетини и др. Съгласно чл. 56 от ЕКМПП – „Всяка договаряща държава предприема необходимите законодателни мерки, за да даде възможност на нейните съдилища при постановяването на своите решения да вземат под внимание всяко предишно европейско съдебно решение по наказателно дело, произнесено за друго

деяние в състезателен съдебен процес, с оглед присъединяване към тази присъда на всички или на някои от последиците, произтичащи съгласно нейното законодателство от съдебните решения, постановени на нейна територия. Тя определя условията, при които това съдебно решение се взема под внимание“. България е определила тези условия с нормата на чл. 8, ал. 1 от НК - присъдата на чужд съд за престъпление, за което се прилага българският НК, се взема предвид в случаите, установени с международно съглашение, в което участва Р. България. Така с конвенцията се въвежда принципа за равностойност на присъдите, постановени от държави - членки на Съвета на Европа.

За държавите – членки на Европейския съюз е прието Рамково решение 2008/675/ПВР на Съвета от 24.07.2008 г. за вземане предвид на присъдите, постановени в държавите – членки на ЕС в хода на новообразувани наказателни производства. С това рамково решение се заменя само за държавите - членки на ЕС разпоредбата на чл. 56 от ЕКМПП. От своя страна това рамково решение е транспонирано в българското законодателство посредством разпоредбата на чл. 8, ал. 2 от НК.

В международното право се прави разлика между признаването и изпълнението на присъда, постановена от чуждестранен съд, и вземането предвид на последиците на такава присъда. Тази разлика произтича от това, че изпълнението на наказанието е елемент от съдържанието на присъдата, а чуждото предходно осъждане е вторична нейна правна последица, която следва да се взема предвид при всяко новообразувано наказателно производство. Затова съгласно чл. 4, ал. 2 от НПК влязлата в сила присъда, издадена от съд на друга държава и непризната по реда на българското законодателство, не подлежи на изпълнение от органите на Р. България, а това ще рече, че се забранява изпълнението на присъдата, ако не е призната по съответния ред, но не и зачитането на нейните вторични правни последици. Признаването и изпълняването на присъдите на чуждестранните

съдилища пък е уредено в чл. 463 и сл. от НПК и се осъществява в съответствие с чл. 4, ал. 3 от НПК. Това ще рече - присъдата на чуждестранен съд може да се признае и приеме за изпълнение по реда на чл. 463 от НПК само при наличието на международен договор, по който Р. България е страна, в конкретния случай това е ЕКМПП. Важно е да се подчертае, че признаването на присъдите по този ред се прави само с цел да бъдат те изпълнени от нашата страна. Затова, когато не се касае до изпълнение на чуждестранна присъда, а за зачитане на нейните правни последици, редът по чл. 463 от НПК е неприложим.

Поради тази причина неправилно се твърди в искането, че нормата на чл. 8, ал. 1 от НК е неприложима преди признаването на чуждестранната присъда по реда на чл. 463 от НПК, тъй като, както вече се каза, тази процедура има за своя основна цел не само признаването на присъда на чуждестранен съд, а нейното изпълнение. Действително, в НПК няма уредена изрична процедура как следва да се прилага чл. 8 от НК, но такава няма и за присъдите, постановени от българските съдилища. Затова последиците от присъдите на чуждестранните съдилища следва да се вземат предвид по същия начин, както се вземат предвид предходни присъди на българските съдилища.

В конкретния казус при съвкупност от престъпления и наказания, определени с отделни присъди, съдът следва да наложи най-тежкото от тях. Изтърпяването на наказанието, както вече се каза по-горе, е елемент от самото съдържание на присъдата, а не е въпрос на вторични нейни правни последици. Затова, ако наказанието, определено с присъдата на чуждестранния съд, не е било изпълнено, е недопустимо приложението на чл. 25 от НК, без преди това да се е преминало през процедурата по чл. 463 от НПК. Но когато това наказание е изтърпяно, както се вижда в конкретния случай от материалите по делото, няма никаква пречка за извършване на групиране на наказанието по чуждестранната присъда и присъдата на

българския съд по смисъла на чл. 25 от НК, независимо от обстоятелството, че присъдата на чуждестранния съд не е преминала през производство по чл. 463 от НПК, и ако са налице и останалите изискуеми по чл. 23-25 от НК предпоставки.

С оглед казаното, като е групирал наказанията по нохд № 995/2017 г. по описа на СГС и по присъда, постановена от Основен съд – Пирот, Р. Сърбия по дело № 2-К-208/2017 г., съставът на първоинстанционния съд не е нарушил чл. 25, ал. 1 вр. чл. 23, ал.1 от НК и е приложил правилно материалния закон. Така, като е потвърдил протестираното пред него определение, Апелативен съд – София не е допуснал претендираните в искането нарушения на чл. 56 и чл. 57 от ЕКМПП и чл. 8, ал. 1 от НК. Цитираната в искането съдебна практика касае различни от настоящата хипотези, поради което и е неотнормативна към разглежданата проблематика.

Предвид изложеното, съдът прие, че решаващите съдилища не са допуснали съществени нарушения на процесуални правила и правилно са приложили материалния закон, като няма основание приключилото наказателно производство да бъде възобновено, а атакуваният съдебен акт отменен или изменен.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. Ако искането за намаляване на дарение до размера на запазената му част от наследството е заявено своевременно под формата на възражение в делбеното производство, но първоинстанционният съд не се е произнесъл по него, при обжалване на първоинстанционното решение в частта по предявения иск за делба на имуществото, предмет на завещателното или дарствено разпореждане, въззивният съд е длъжен да се произнесе по възражението, тъй като естеството на двете претенции

(за възстановяване на запазена част от наследството и за съдебна делба) в подобна хипотеза налага съвместното им разглеждане. Първоинстанционното решение в подобна хипотеза не е недопустимо, тъй като съдът е разгледал и се е произнесъл по предявения иск за делба. Непроизнасянето от страна на първоинстанционния съд по възражение на ответника в производството, включително в производството за съдебна делба, не прави постановеното решение недопустимо, независимо от естеството на възражението (правопогасяващо, правопроменящо или правоизключващо).

Действително според трайно установената, последователна и непротиворечива практика на ВКС съдът следва да постанови изричен диспозитив по направено по реда на чл. 30 ЗН възражение, но липсата на подобен диспозитив в решението на първоинстанционния съд при наличието на мотиви за неоснователност на възражението, не прави решението недопустимо, доколкото произнасяне по въпроса за притежаваните от съделителите права в съсобствеността се съдържа и в диспозитива на решението по допускане на делбата в частта му, с която са определени делбените им права. В подобна хипотеза, ако въззивният съд приеме искането по чл. 30 ЗН за основателно, ще следва да отмени първоинстанционното решение и да постанови диспозитив, с който да възстанови запазената част от наследството, както и диспозитив по допускането на делбата.

Чл. 30 ЗН

Чл. 290 ГПК

Решение № 17 от 29.01.2020 г. по гр. дело № 1748/2019 г., I г. о., докладчик съдия Светлана Калинова

Производството е по чл. 290-293 ГПК.

Образувано е по касационна жалба с вх. № [номер], подадена от В. А. П. и М. Г. П., двамата от гр. А., чрез процесуалния им представител адв. К. А., срещу решение № 236/22.02.2019 г., постановено от осми граждански състав на ОС Пловдив по в.гр.д .№ 2123/2018 г., с което е обезсилено постановеното от първоинстанционния съд решение, с което е отхвърлен предявеният от В. Т. Т. против В. А. П. и М. Г. П. по реда на чл. 76 ЗН иск за признаване на относителната недействителност на договор за дарение за $\frac{1}{4}$ идеална част от правото на собственост върху $\frac{1}{3}$ идеална част от ПИ № [номер] по КК на гр. А., [адрес] с площ от 307 кв.м., върху самостоятелен обект в сграда с идентификатор [номер], намиращ се в сграда № 2, разположена в ПИ [номер], представляващ апартамент с площ от 123.09 кв.м., с прилежащи части: приземна стая, $\frac{1}{3}$ ид. част от таванско помещение и $\frac{1}{3}$ ид. част от изба и върху самостоятелен обект в сграда с идентификатор [номер], намиращ се в същата сграда № 2, представляващ гараж с площ от 28.47 кв.м., с прилежащи части: приземна стая, $\frac{1}{3}$ ид. част от таванско помещение и $\frac{1}{3}$ ид. част от изба, оформен с н.а. № [номер] по описа на нотариус С. К., и искът за признаване на относителната недействителност по реда на чл. 76 ЗН на договор за покупко-продажба на правото на $\frac{1}{6}$ ид. част от правото на собственост върху ПИ [номер] по КК на гр. А. и $\frac{1}{2}$ идеална част от правото на собственост върху самостоятелен обект в сграда с идентификатор [номер] по КККР на гр. А., намиращ се в сграда № 2, разположена в ПИ [номер], представляващ апартамент с площ от 123.09 кв.м., с прилежащи части: приземна стая, $\frac{1}{3}$ ид. част от таванско помещение и $\frac{1}{3}$ ид. част от и $\frac{1}{2}$ ид. част от правото на собственост върху самостоятелен обект в сграда с идентификатор [номер], намиращ се в сграда № 2, разположена в ПИ [номер], с предназначение: гараж в сграда, с площ от 28.47 кв.м., с прилежащи части: приземна стая, $\frac{1}{3}$ ид. част от таванско помещение

и 1/3 ид. част от изба, оформен с н.а. № [номер] по описа на нотариус С. К., и е допусната делба между В. Т. Т., В. А. П. и М. Г. П. на самостоятелен обект в сграда с идентификатор [номер] по КККР на гр. А., с адрес [адрес], намиращ се в сграда № 2, разположена в ПИ № [номер], с предназначение: жилище, апартамент, с площ от 123.09 кв.м., с прилежащи части: приземна стая, 1/3 ид. част от таванско помещение и 1/3 ид. част от изба, ведно с 1/3 ид. част от ПИ № [номер] по КК на гр. А., находящ се в гр. А., [адрес], с площ от 307 кв.м., трайно предназначение на територията: урбанизирана, при квоти ¼ ид. част за В. А. П., 2/4 ид. части общо в режим на съпружеска имуществена общност за В. А. П. и М. Г. П. и ¼ ид. част за В. Т. Т. и делото е върнато за ново разглеждане от друг състав на първоинстанционния съд.

В касационната жалба се поддържа, че обжалваното решение е неправилно – незаконосъобразно, необосновано и постановено при съществени нарушения на процесуалните правила. Според касаторите предявеният от В. Т. по реда на чл. 76 ЗН иск е разгледан от първоинстанционния съд именно на предявеното основание, поради което неправилно въззивният съд е обезсилил първоинстанционното решение в тази част. Излагат съображения, че произнасяне по непредявен иск има когато съдът е формирал вътрешно убеждение и го е обективирал в решението си по спор, с който изобщо не е бил сезиран, т.е. с несъществуващ спор или когато е определил предмета на делото въз основа на обстоятелства, на които страната не се е позовала. Поддържат, че в случая първоинстанционният съд е разгледал предявения иск за делба на конкретен имот, като е взето отношение и по направеното от В. Т. възражение за намаляване на извършеното от нейния баща дарение, което, като процесуално средство за защита на ответника, не променя спорното материално право, индивидуализирано от основанието и петитума на исковата молба. Поради това считат, че въпросът за неразглеждане на предявено възражение опира до правилността на първоинстанционното решение, а не до неговата допустимост. Молят обжалваното решение да бъде

отменено и делото бъде върнато за ново разглеждане по същество от друг състав на ОС П. Допълнителни съображения излагат в проведеното по делото открито съдебно заседание чрез процесуалния си представител адв.А. Претендират присъждане на направените по делото разноски.

В писмен отговор в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК съделителката В. Т. Т. изразява становище, че касационната жалба е неоснователна по изложените в отговора съображения. Допълнителни съображения излага в писмени бележки, като поддържа, че както искът по чл. 76 ЗН, така и възражението за възстановяване на запазената ѝ част от наследството на Т. Т., имат преюдициално значение за делбата, като счита, че в случая, след като е отхвърлил иска по чл. 76 ЗН съдът не е имал основание да откаже разглеждането на направеното възражение за възстановяване на запазена част, още повече, че предмет на делото за делба е само имота, предмет на дарственото разпореждане. Изразява становище, че непроизнасянето на първоинстанционния съд по възражението за възстановяване на запазена част от наследството обосновава недопустимост на решението му. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

С определение № 489/29.10.2019 г., постановено по настоящото дело, касационното обжалване е допуснато на основание на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по поставения от касаторите въпрос недопустимо ли е като постановено по непредявен иск съдебното решение по иск за делба поради неразглеждане на направено от ответник в производството възражение за намаляване на дарение до размера на запазената му част от наследството.

Върховният касационен съд, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 ГПК, приема следното:

В. А. П. и М. Г. П. са предявили срещу В. Т. Т. иск за делба с твърдението, че са придобили права в съсобствеността въз основа на договор за дарение (н.а. № [номер] на СВ - А. за съделителя В. П., както и по договор за покупко-продажба; н.а. № [номер] на СВ-А. за съделителите В. П. и М. П).

В срока по чл. 212 ГПК съделителката В. Т. Т. е предявила против В. А. П., М. Г. П. и прехвърлителя по сключените през 2015 г. договори Т. П. Т. иск за прогласяване на извършените с договорите разпореждания за относително недействителни спрямо нея по реда на чл. 76 ЗН с твърдението, че процесните имоти са съсобствени между нея и Т. П. Т. по наследство.

На 24.02.2017 г. преди провеждане на първото съдебно заседание по делото, Т. П. Т. е починал, като от удостоверение за наследници № [номер], издадено от Община А., се установява, че В. Т. Т. е единствен негов наследник по закон, тъй като П. Т. Т., син на наследодателя, е починал на 18.07.2008 г. неженен и без деца.

С писмена молба с вх. № [номер], т.е. на датата, за която е насрочено първото по делото заседание, В. Т. Т. е заявила, при условията на евентуалност, искане за намаляване на дарението, извършено с н.а. № [номер] до размера на запазената си част от наследството.

Първоинстанционният съд е приел предявения по реда на чл. 76 ЗН иск за неоснователен по съображения, че в случая се касае до съсобственост, възникнала вследствие прекратяване на съпругеска имуществена общност и наследяване, докато разпоредбата на чл. 76 ЗН е приложима само за актове на разпореждане, извършени с наследствена вещ или идеална част от такава.

Приел е също така, че в настоящото производство възражението за намаляване на дарение не може да бъде разгледано, тъй като в делбената маса не са включени всички вещи, притежавани от Т. Т., съответно дарени на В. П., поради което последният не би могъл да упражни правото си по чл. 34 ЗН.

С оглед на това първоинстанционният съд, след като е отхвърлил предявения по реда на чл. 76 ЗН иск, е допуснал делбата между В. Т. Т., В. А. П. и М. Г. П. при квоти $\frac{1}{4}$ ид. част за В. Т. Т., $\frac{1}{4}$ ид. част за В. А. П. и $\frac{2}{4}$ ид. части общо в режим на съпругеска имуществена общност за В. А. П. и М. Г. П.

С обжалваното решение, произнасяйки се по подадената от В. Т. Т. въззивна жалба, въз основа на данните по делото въззивният съд е приел, че В. П. и съпругата му М. П. черпят права от прехвърлителни сделки, които Т. Т. (баща на В. Т.) е направил в полза на В. П., дарявайки му своята придобита по наследство $\frac{1}{4}$ ид. част (н.а. № [номер] на нотариус С. К./, и по силата на покупко-продажба в полза на В. П., извършена по време на брака му с М. П., с което е продал своята $\frac{1}{2}$ ид. част от имота (н.а. № [номер] на нотариус С. К./). За В. Т. пък е прието, че черпи права по наследство от своята майка И. Т., чийто дял възлиза на $\frac{1}{4}$ ид. част от имота, като по делото е изяснено, че И. Т. след своята смърт през 2010 г. оставя за наследници своя преживял съпруг Т. Т. и дъщеря В. Т., както и че И. Т. и Т. Т. са притежавали имота в режим на съпругеска имуществена общност.

Взето е предвид, че в първоинстанционното производство В. Т. е предявила инцидентен установителен иск с правно основание чл. 76 ЗН, с който е поискано да бъдат обявени за относително недействителни прехвърлителните сделки на разпореждане с посочените части от наследственото имущество, извършени от Т. Т. в полза на В. П. и М. П., по който като ответници са конституирани двамата съделители, както и прехвърлителят Т. Т.

Взето е предвид също така, че в условията на евентуалност спрямо предявения по реда на чл. 76 ЗН иск съделителката В. Т. е направила възражение за намаляване на дарението, което Т. Т. е извършил в полза на В. П., като са изложени съображения, че правото на възстановяване на запазена част от наследството е имуществено субективно право с преобразуващ ефект,

процесуално допустимо е да бъде предявено под формата на възражение и съдът дължи произнасяне по него с изричен диспозитив.

С оглед на това е прието, че предявеното от В. Т. придобивно основание на спорното право включва в себе си наследяване, недействителност на прехвърлителни сделки на разпореждане с части от наследствено имущество, а при условията на евентуалност и намаляване на дарението, което Т. Т. е извършил със своята $\frac{1}{4}$ ид. част от имота в полза на В. П. И тъй като с решението си първоинстанционният съд е разгледал предявения иск по чл. 76 ЗН, но като го е отхвърлил не е разгледал направеното възражение за намаляване на дарението, което възражение представлява преюдициален въпрос, доколкото съставлява част от фактическия състав по придобиване на претендираните от В. Т. собственически права, въззивният съд е приел, че това има за последица постановяване на решение по непредявени искове. Изложени са съображения, че възражението за намаляване на дарението, от което В. Т. черпи права, е в обуславяща връзка със спора за собствеността и съответно за правилното определяне на обема на правата на всеки един от съсобствениците, като липсата на произнасяне по този въпрос означава, че не е разгледан в пълнота фактическият състав, на който съделителката В. Т. основава правата си и не е постановено решение по повдигнатия спор със всички елементи от фактическия състав по придобиване на претендираните собственически права върху имота, предмет на делбата. Поради това е прието, че решението на първоинстанционния съд, като постановено по непредявени искове, е недопустимо и следва да бъде обезсилено, като делото следва да бъде върнато на районния съд за постановяване на решение по предявените искове с изясняване и произнасяне по всички елементи от фактическия състав по придобиване на претендираните собственически права върху имота, предмет на делбата.

Така изложените от въззивния съд съображения досежно допустимостта на постановеното от първоинстанционния съд решение, не се споделят от настоящия състав на Първо ГО на ВКС.

По поставения по делото въпрос недопустимо ли е като постановено по непредявен иск съдебното решение по иск за делба поради неразглеждане на направено от ответник в производството възражение за намаляване на дарение до размера на запазената му част от наследството настоящият състав приема следното:

В делбеното производство всеки съделител може да възрази против правото на някой от останалите да участва в делбата, против размера на неговия дял, както и да оспори наличието на съсобственост, заявявайки допустимите по смисъла на чл. 343 ГПК оспорвания, респ. самостоятелните си права върху имуществото, предмет на делбата.

С решението по допускане на делбата съдът на първо място се произнася по въпроса дали е съсобственост върху имуществото, предмет на делбеното производство между участващите в него лица. Ако приеме, че имуществото, предмет на делбата е съсобствено между съделителите, съдът се произнася и по въпроса каква е частта на всеки един от тях, след като разреши всички своевременно наведени и допустими оспорвания, касаещи наличието на съсобственост и правата на съделителите, включително исканията за възстановяване на запазена част от наследството чрез намаляване на завещателни и дарствени разпореждания. Произнасянето по иска за делба включва произнасяне и по възраженията, касаещи наличието на съсобственост и правата на съделителите в съсобствеността, резултатът от което се отразява в диспозитива на решението по чл. 344, ал. 1 ГПК.

Последователно и непротиворечиво ВКС приема, че искането за възстановяване на запазена част от наследството може да бъде заявено в делбеното производство под формата на иск или чрез възражение (решение

№ 36/01.04.2011 г. по гр.д. № 125/2010 г. на Първо ГО на ВКС; решение № 177/28.05.2011 г. по гр.д. № 844/2010 г. на Второ ГО на ВКС и др.), както и самостоятелно преди предявяването на иск за делба. Искането за възстановяване на запазена част от наследството може да бъде заявено в делбеното производство под формата на иск, като още в исковата молба съсобственикът заявява, че желае да упражни това свое потестативно право по причина, че наследодателят се е разпоредил с имуществото си чрез дарение или завещание в полза на друго лице.

Искането може да бъде заявено под формата на възражение от страна на ответника, ако с исковата молба е представено завещание или акт, обективиращ извършено от наследодателя дарение, на които ищецът основава правото си да иска делба на съсобственото имущество, както и ако друг съделител представи извършено в негова полза от наследодателя завещание или акт, обективиращ дарение.

Искането може да бъде заявено под формата на възражение и от предявилото иска за делба лице, ако друг съделител представи изготвено в своя полза завещание или акт, обективиращ извършено от наследодателя дарение.

Във всички случаи обаче съдът е длъжен да разгледа искането по същество независимо дали е заявено под формата на иск или под формата на възражение в делбеното производство, ако то изхожда от лице, имащо качеството наследник с право на запазена част по смисъла на чл. 28 ЗН, доколкото е възможно възстановяването на запазената част да се извърши по начин, променящ правата на съделителите в съсобствеността.

Ако искането е заявено своевременно под формата на възражение в делбеното производство, но първоинстанционният съд не се е произнесъл по него, при обжалване на първоинстанционното решение в частта по предявения иск за делба на имуществото, предмет на завещателното или

дарствено разпореждане, въззивният съд е длъжен да се произнесе по възражението, тъй като естеството на двете претенции (за възстановяване на запазена част от наследството и за съдебна делба) в подобна хипотеза налага съвместното им разглеждане. Първоинстанционното решение в подобна хипотеза не е недопустимо, тъй като съдът е разгледал и се е произнесъл по предявения иск за делба. Непроизнасянето от страна на първоинстанционния съд по възражение на ответника в производството, включително в производството за съдебна делба, не прави постановеното решение недопустимо, независимо от естеството на възражението (правопогасяващо, правопроменящо или правоизключващо).

Действително според трайно установената, последователна и непротиворечива практика на ВКС съдът следва да постанови изричен диспозитив по направено по реда на чл. 30 ЗН възражение, но липсата на подобен диспозитив в решението на първоинстанционния съд при наличието на мотиви за неоснователност на възражението, не прави решението недопустимо, доколкото произнасяне по въпроса за притежаваните от съделителите права в съсобствеността се съдържа и в диспозитива на решението по допускане на делбата в частта му, с която са определени делбените им права. В подобна хипотеза, ако въззивният съд приеме искането по чл. 30 ЗН за основателно, ще следва да отмени първоинстанционното решение и да постанови диспозитив, с който да възстанови запазената част от наследството, както и диспозитив по допускането на делбата.

В настоящия случай в мотивите на първоинстанционното решение е прието, че възражението за намаляване на извършеното от наследодателя Т. Т. дарение не следва да бъде разглеждано, тъй като в делбената маса не са включени всички вещи, притежавани от наследодателя, съответно дарени на В. П., поради което последният не би могъл да упражни правото си по чл. 34 ЗН. Така изложените съображения сочат, че според първоинстанционния съд

възражението е неоснователно, но дори да се приеме, че първоинстанционният съд е приел искането за възстановяване на запазената част на В. Т. от наследството на Т. Т. за недопустимо, резултатът би бил идентичен, доколкото съдът не може да прекрати производството по делото в частта по направено от ответник възражение. И доколкото производството по претенцията за възстановяване на запазена част от наследството дори и формално не е било прекратено, след като тази претенция е предявена при условията на евентуалност спрямо иска по чл. 76 ЗН и този иск е отхвърлен, въззивният съд е следвало да се произнесе по същество първо по основателността на този иск и ако приеме същия за неоснователен, да прецени основателна ли е заявената чрез възражение претенция за възстановяване на запазената част на В. Т. от наследството на Т. Т., след което да се произнесе дали е съсобственост върху имота, предмет на делбата, между кои лица и каква е частта на всеки съделител в съсобствеността.

С оглед на това по реда на чл. 293, ал. 2 ГПК обжалваното решение следва да бъде отменено и на основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд с указания за произнасяне по същество по подадената от В. Т. Т. въззивна жалба, включително по оплакванията, касаещи произнасянето на първоинстанционния съд по предявения по реда на чл. 76 ЗН иск и по направеното чрез възражение искане за възстановяване на запазената ѝ част от наследството на Т. Т.

По разноските за воденето на делото във ВКС въззивният съд следва да се произнесе при повторното разглеждане на делото на основание чл. 294, ал. 2 ГПК.

4. Дисциплинарната отговорност е санкционна отговорност, поради което видът и размерът на наложеното наказание следва да бъдат съобразени с тежестта на нарушенията, обстоятелствата, при които са извършени, други провинения на наказаното лице и цялостната му професионална дейност, изразени като критерии с установения от чл. 53 от Устава на КЧСИ принцип на съразмерност и съответност на санкцията към нарушенията. Изхожда се от всички обстоятелства, при които са допуснати нарушенията, съобразява се, че всяко нарушение в дейността на частните съдебни изпълнители оказва неблагоприятно въздействие върху престижа на професията и общественото доверие в нея, преценява се и дисциплинарното минало на ЧСИ. Дисциплинарното наказание на ЧСИ е явно несправедливо по смисъла на чл. 73, ал. 1, *in fine* ЗЧСИ, когато очевидно не съответства на тежестта на извършеното нарушение на закона и/или на устава на камарата, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и когато не съответства на целите на наказанията от чл. 68 ЗЧСИ - ЧСИ да се поправи и да спазва своите задължения при провеждане на държавното принудително изпълнение, да му се въздейства предупредително, да му се отнеме възможността да извършва други нарушения, а и да се въздейства възпитателно и предупредително върху другите ЧСИ.

Чл. 73 ЗЧСИ

Чл. 68 ЗЧСИ

Решение № 76 от 16.07.2020 г. по гр. дело № 495/2020 г., III г. о., докладчик Мария Иванова, председател на Трето гражданско отделение

Производството е по чл. 73 ЗЧСИ.

Обжалвано е решение на Дисциплинарната комисия на КЧСИ/ДК/ от 22.10.19 г. по дисц. д. № 12/19 г., с което на ЧСИ А. Б., рег. № [номер] с район на действие СГС, са наложени дисциплинарни наказания „глоба” в размер на 4 000 лв. за извършено нарушение по чл. 489, ал. 3 ГПК и „глоба” в размер на 4000 лв. за извършено нарушение по чл. 497 ГПК. И двете нарушения са извършени по изпълнително дело № 1465/16 г., образувано и водено от ЧСИ А. Б.

Министърът на правосъдието /МП/ обжалва решението относно вида на наложеното наказание. Намира, че то е явно несправедливо – силно занижено спрямо тежестта на установените дисциплинарни нарушения и моли да бъде заменено с по-тежко по вид такова. В жалбата се сочи, че ЧСИ Б. е бил наказван и преди по други изпълнителни дела и за други по вид нарушения с „глоба”. Наказанията от този вид не са постигнали целения резултат за възпиране на ЧСИ от извършване на нови нарушения. В настоящия случай са установени изключително тежки нарушения на процесуалните правила, както е посочил и дисциплинарният състав, на които според МП съответства по-тежко по вид наказание. Представителят на МП поддържа жалбата в съдебно заседание и оспорва тази на ЧСИ Б. като недопустима и неоснователна..

ЧСИ А. Б. оспорва жалбата на МП като неоснователна по подробно изложени в отговора и в съдебно заседание съображения за липса на вредни последици от нарушенията, защитен интерес на страните в изпълнителното производство, извършване на второто нарушение не от ЧСИ, а от поименно посочения негов помощник, нисък размер на глобите, с които е наказван за установените други нарушения по други изпълнителни дела. На тези съображения се основава и жалбата на ЧСИ, съдържаща се в неговия отговор на жалбата на МП, срещу размера на наказанието – според ЧСИ този размер е завишен с оглед изтъкнатите смекчаващи отговорността му обстоятелства.

Ответникът по жалби Съвет на КЧСИ оспорва жалбата на МП със съображения за неоснователността ѝ, изложени в писмен отговор и моли да бъде оставено в сила обжалваното решение на ДК. Претендира разности.

Жалбите са подадени в срока по чл. 73, ал. 2 ЗЧСИ срещу подлежащо на обжалване решение на ДК и са допустими. Съобщението за решението на ДК до ЧСИ Б. е връчено на 7.01.20 г., а жалбата му-отговор е подадена 20.01.20 г., поради което възражението на МП за недопустимост на жалбата на ЧСИ Б. поради просрочието ѝ е неоснователно.

ВКС, при произнасяне по основателността на жалбите, съобрази следното:

Дисциплинарното дело срещу ЧСИ Б. е образувано по искане на МП за нарушение на разпоредбата на чл. 489, ал. 3 ГПК и за нарушение на разпоредбата на чл. 497 ГПК, по изп.д. №1 465/16 г. С обжалваното решение на ДК е прието, че двете нарушения са установени, а именно: 1. В нарушение на разпоредбата на чл. 489, ал. 3 ГПК, в ред. към момента на провеждане на публичната продажба по изп. дело за периода 27.09.17 г.- 27.10.17 г., ЧСИ е допуснал да участва в публичната продажба и е обявил за продавач възискателя В. С., без той да е внесъл задатък за участие, като вземането му не е надвишавало размера на задатъка; 2. В нарушение на разпоредбата на чл. 497 ГПК, ЧСИ е възложил процесния имот с постановление от 12.07.18 г. на другия наддавач – [фирма] ООД, участвал в проведената за периода 27.09.- 27.10.17 г. публична продажба, постановлението за възлагане по която е отменено с р. по ч.гр.д. № 2749/18 г. на СГС, вместо да насрочи нова публична продажба по изпълнителното дело.

Дисциплинарният състав е квалифицирал нарушенията при проведената публична продажба като „сериозни”. Приел е, че извършването на второто нарушение от помощника на ЧСИ, не освобождава от отговорност ЧСИ. Отмяната на постановлението за възлагане на недвижимия имот от

съда с посочване на съществените пороци при провеждане на проданта /невнесен задатък от обявения за купувач взискател/ е налагала провеждането на нова публична продан, съгл. чл. 497 ГПК. Вместо това, при съществено нарушение на съдопроизводствените правила, е изготвено ново постановление за възлагане на имота на втория участник – наддавач във вече отменената публична продан. Наказанието „глоба” в размер от по 4 000 лв. за всяко нарушение е определено с отчитане на тежестта им, целените възпираща и превантивна функции на наказанието и данните за личността на привлечения към отговорност ЧСИ – той е наказван и преди за други по вид нарушения с наказание „глоба”.

По доводите в жалбите за тежестта и последиците на установените нарушения: Основателни са доводите на жалбоподателя МП за голямата тежест на двете нарушения, при допуснато грубо несъобразяване с процесуалните правила за извършване на публична продан на недвижим имот, вкл. след съдебно решение за отмяна на постановлението за възлагане. Обстоятелството, че второто нарушение е извършено от помощник на ЧСИ, не освобождава ЧСИ от отговорност за нарушението, както е приел и дисциплинарният състав. В преобладаващата практика на ВКС, която този състав споделя, е посочено, че за допуснати от помощника на ЧСИ нарушения отговоря дисциплинарно овластилият го ЧСИ, неупражнил контрол върху работата му – опр. по ч.гр.д. № 321/12 г. на четвърто г.о., р. по гр.д. № 3155/15 г. на трето г.о., р. по гр.д. № 372/16 г. на трето г.о. на ВКС. Неоснователни са и доводите на ЧСИ за липса на вредни последици за страните от нарушенията и за защитен техен интерес, като смекчаващи отговорността му обстоятелства – интересът на страните в изпълнителното производство се защитава чрез спазване на закона от органа, овластен с провеждането му. Установените съществени нарушения на процесуалния закон се отразяват неблагоприятно на страните в изпълнителното производство и уронват престижа на професията на ЧСИ.

По доводите на жалбоподателите за вида и размера на наложените наказания „глоба” в размер на по 4 000 лв. за двете нарушения: Поради изложеното по-горе не са налице многобройни смекчаващи отговорността на ЧСИ Б. обстоятелства, като предпоставка за намаляване размера на наложената му глоба и искането за това в жалбата му е неоснователно. ЧСИ Б. е наказван с наказание „глоба”, но в по-нисък размер и за предишни нарушения - сочи в отговора на жалбата, че най-високият размер на наложена му глоба по ЗЧСИ е 2 000 лв. Съставът на ВКС, след служебна справка установи, че на ЧСИ Б. в производства по чл. 73 ЗЧСИ са наложени: глоба в размер на 1 000 лв. по гр.д. № 1/17 г. на ВКС, четвърто г.о.; глоба в размер на 500 лв. по гр.д. № 4215/18 г. на ВКС, четвърто г.о.; глоба в размер на 200 лв. по гр.д. № 4281/17 г. на четвърто г.о.; глоба в размер на 100 лв. по гр.д. № 1060/18 г. на четвърто г.о. Или досега ЧСИ Б. е наказван за предишни нарушения с наказание „глоба” в размер под средния. По настоящото дело ЧСИ Б. е изразил готовност да понесе наказание за извършените нарушения, посочил е, че упражнява дейност като ЧСИ от 14 години и по повод на извършените нарушения по делото е реорганизирал дейността си, с цел осъществяване на контрол върху действията на помощника и служителите си.

ВКС намира за неоснователни оплакванията в жалбата на МП за явна несправедливост на наложеното наказание, поради необоснованото му занижаване по вид. В практиката на ВКС по дисциплинарните дела по ЗЧСИ е посочено, че дисциплинарната отговорност е санкционна отговорност, поради което видът и размерът на наложеното наказание следва да бъдат съобразени с тежестта на нарушенията, обстоятелствата, при които са извършени, други провинения на наказаното лице и цялостната му професионална дейност, изразени като критерии с установения от чл. 53 от Устава на КЧСИ принцип на съразмерност и съответност на санкцията към нарушенията. Изхожда се от всички обстоятелства, при които са допуснати нарушенията, съобразява се, че всяко нарушение в дейността на частните

съдебни изпълнители оказва неблагоприятно въздействие върху престижа на професията и общественото доверие в нея, преценява се и дисциплинарното минало на ЧСИ /р. по гр.д. № 4863/18 г. на трето г.о./. Дисциплинарното наказание на ЧСИ е явно несправедливо по смисъла на чл. 73, ал. 1, in fine ЗЧСИ, когато очевидно не съответства на тежестта на извършеното нарушение на закона и/ или на устава на камарата, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и когато не съответства на целите на наказанията от чл. 68 ЗЧСИ - ЧСИ да се поправи и да спазва своите задължения при провеждане на държавното принудително изпълнение, да му се въздейства предупредително, да му се отнеме възможността да извършва други нарушения, а и да се въздейства възпитателно и предупредително върху другите ЧСИ /р. по гр.д. № 2533/17 г. на трето г.о./.

При определяне на вида и размера на наказанието в настоящия случай следва да се отчетат тежестта на нарушенията и обстоятелствата на извършването им, показващи грубо незначитане на закона, от една страна, и изразеното критично отношение на ЧСИ към тях, цялостната му професионална дейност и дисциплинарното му минало, от друга. ВКС намира, че в случая наказание „глоба” в по-висок размер, както я е определил и дисциплинарният състав, ще има по-добър възпиращ и превантивен ефект, отколкото следващото по тежест наказание „предупреждение за временно лишаване от правоспособност”, по чл. 68, ал. 1, т. 3 ЗЧСИ. Имуществената санкция в значителен размер има подчертано наказващ и предупредителен ефект. Ако и високата по размер глоба не изпълни функцията си, тогава може да се пристъпи направо към по-тежкото, с реален и директен ефект върху дейността на ЧСИ наказание по чл. 68, ал. 1, т. 4 ЗЧСИ – „лишаване от правоспособност за срок от една до пет години” /р. по гр.д. № 593/12 г. на трето г.о. на ВКС/, за което към момента няма достатъчно предпоставки, както са подчертали в отговорите си ЧСИ и Съвета на КЧСИ.

Двете жалби са неоснователни по изложените по-горе съображения – обжалваното решение на ДК на КЧСИ е правилно и следва да бъде оставено в сила.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

5.В хипотезата на пряк иск от увреденото лице срещу застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ в застрахователната сума по чл. 429 КС (в сила от 01.01.2016 г.) се включва дължимото от застрахования спрямо увреденото лице обезщетение за забава за периода от момента на уведомяване на застрахователя, респ. предявяване на претенцията от увреденото лице пред застрахователя, а не от момента на увреждането.

Чл. 429, ал. 3 КЗ

Чл. 497, ал. 1 КЗ

Чл. 498 КЗ

Чл. 84, ал. 3 ЗЗД

Решение № 128 от 04.02.2020 г. по търг. дело № 2466/2018 г., I т. о., докладчик съдия Кристияна Генковска

Образувано е по подадена касационна жалба на М. А. П. срещу решение № 1612/27.06.2018 г. по в.гр.д. № 23/2018 г. на Софийски апелативен съд в частта, с която е потвърдено решение № 7358/06.11.2017 г. по гр.д. № 8775/2017 г. на СГС в частта за отхвърляне иска на касаторката

срещу ЗД [фирма] АД за обезщетение за забава върху 45 000 лв. за периода 07.04.2016 г.-24.05.2017 г.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че оплакването по въззивната жалба на М. П. е относно отхвърляне на иска за обезщетение за забава в плащането на дължимото обезщетение за неимуществени вреди за периода от настъпване на увреждането (датата на ПТП е 07.04.2016 г.) до 24.05.2017 г. – изтичане на петнадесетдневния срок по чл. 497, ал. 1, т. 1 от КЗ от представяне на доказателствата по чл. 106, ал. 3 от КЗ пред застрахователя. САС е счел, че с новия Кодекс на застраховането /Обн. - ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г./ съгласно разпоредбата на чл. 429, ал.3 от КЗ се ограничава отговорността на застрахователя за дължимите от последния лихви върху обезщетението за претърпени от деликта вреди, като началото на периода на забава се поставя с уведомяването на застрахователя от застрахования или от увреденото лице за настъпилото застрахователно събитие. В случая е приложима новата уредба, тъй като застрахователната полица е от 19.02.2016 г. – по аргумент от § 22 от ПЗР на КЗ. Касаторката е уведомила застрахователя за събитието с предявяване на претенция на 28.04.2017 г. Съгласно нормата на чл. 497, ал. 1, т. 1 КЗ, застрахователят дължи законната лихва за забава върху размера на застрахователното обезщетение, ако не го е определил и изплатил в срок, считано от изтичането на 15 работни дни от представянето на всички доказателства по чл. 106, ал. 3 от КЗ. Поради което САС е счел, че като е присъдил законната лихва върху обезщетението, считано от 25.05.2017 г., СГС е постановил правилен и законосъобразен акт, който следва да се потвърди.

С определение № 349/03.07.2019 г. по т.д. № 2466/2018 г. е допуснато касационно обжалване на решението на САС при условията по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: *Включват ли се в застрахователната сума по застраховка «Гражданска отговорност» на осн. чл. 429 КЗ /в сила от 01.01.2016 г./ лихвите за забава за периода от настъпване на застрахователното събитие до уведомяването на застрахователя, респ. до предявяване на прекия иск от увреденото лице?*

За да даде отговор на поставения правен въпрос, настоящият състав на ВКС съобрази следното:

Съгласно чл. 386, ал. 1 КЗ по договорите за застраховане срещу вреди при настъпване на застрахователното събитие застрахователят е длъжен да плати застрахователно обезщетение, което не може да надхвърля застрахователната сума /лимита на отговорност/, освен когато това е предвидено в КЗ, а според чл. 346 КЗ застрахователната сума представлява договорената между страните или определената с нормативен акт и посочена в застрахователния договор парична сума, представляваща горна граница на отговорността на застрахователя към застрахования, третото ползващо се лице или към третото увредено лице. Спрямо договорите за застраховка на гражданската отговорност са предвидени специални правила, съобразно които застрахователят се задължава: на осн. чл. 429, ал. 1, т. 1 КЗ - да покрие в границите на определената в застрахователния договор застрахователна сума отговорността на застрахования за причинените от последния на трети лица имуществени и неимуществени вреди, които са пряк и непосредствен резултат от застрахователното събитие, а на осн. чл. 429, ал. 1, т. 2 КЗ – да покрие отговорността на застрахования за неизпълнение на негово договорно задължение. И в двата случая изрично чл. 429, ал. 2, т. 2 КЗ предвижда, че в застрахователното обезщетение се включват и лихви за забава, когато застрахованият отговаря за тяхното плащане пред увреденото лице при условията на чл. 429, ал. 3 КЗ. Следователно от една страна отговорността на

застрахователя спрямо увреденото лице е функционално обусловена от отговорността на застрахования, включително и по отношение на лихвите за забава, които последният дължи на увредения. От друга страна за разлика от КЗ /отм./ новият КЗ /в сила от 01.01.2016 г./ в чл. 429, ал. 3, изр. 2 изрично лимитира включените в застрахователното обезщетение, а оттам и в застрахователната сума, лихви за забава като ги ограничава до тези, които текат от момента на по-ранната от следните дати: датата на уведомяване на застрахователя за настъпване на застрахователното събитие от застрахования на осн. чл. 430, ал. 1, т. 2 КЗ или от датата на уведомяване на застрахователя за настъпване на застрахователното събитие от увреденото лице или от датата на предявяване на претенцията на увредения пред застрахователя за заплащане на застрахователно обезщетение, но не и от датата на настъпване на застрахователното събитие.

До приемането на новия КЗ съгласно правилото на чл. 227, т. 2 КЗ /отм./ застрахователят има право на регресен иск спрямо застрахования за заплатените на увреденото лице дължими от застрахования лихви за забава от датата на настъпване на застрахователното събитие до датата на съобщаването на същото на застрахователя от застрахованото лице или до датата на предявяване на прекия иск по чл. 226, ал. 1 КЗ /отм./ от увредения. Следователно така посочените лихви за забава за периода от увреждането до уведомяването се включват в застрахователното обезщетение, респ. в застрахователната сума по реда на КЗ /отм./. В КЗ /в сила от 01.01.2016 г./ липсва аналогична норма на тази по чл. 227, т. 2 КЗ /отм./, а по отношение на правото на регрес на застрахователя спрямо застрахования в чл. 433 КЗ и чл. 500 КЗ е регламентирано, че в определени от закона случаи застрахователят може да търси всичко платено, включително платените от него на увреденото лице лихви и разноски, без изрично да се посочва началната дата на начисляване на лихвата за забава.

По отношение на задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в чл. 493, ал. 1, т. 5 КЗ е предвидено, че застрахователят покрива отговорността на застрахования за лихвите по чл. 429, ал. 2, т. 2 КЗ, т.е. при ограниченията на чл. 429, ал. 3 КЗ - само в рамките на застрахователната сума и за периода с начало от уведомяване на застрахователя за настъпване на застрахователното събитие, респ. предявяване на претенция от увреденото лице. В чл. 494, т. 10 КЗ изрично се изключват от застрахователното покритие всички разноски и лихви извън тези по чл. 429, ал. 2 и ал. 5 КЗ при спазване на условията по чл. 429, ал. 3 КЗ, т.е. не се покриват лихви за периода от датата на деликта до датата на уведомяване на застрахователя.

Разликата в периодите по отношение на дължимото спрямо увреденото лице обезщетение за забава от делинквента на осн. чл. 86 вр. чл. 84, ал. 3 ЗЗД и от застрахователя по застрахователния договор се извежда не само с оглед изричното правило на чл. 429, ал. 3, изр. 2 КЗ, но и предвид въведената с новия КЗ абсолютна процесуална предпоставка за предявяване на прекия иск на увреденото лице спрямо застрахователя на делинквента по застраховка „Гражданска застраховка“ на автомобилистите на осн. чл. 498, ал. 3 вр. чл. 432, ал. 1 КЗ - отправянето на писмена застрахователна претенция спрямо застрахователя по реда на чл. 380 КЗ.

След предявяване на претенцията по чл. 498 КЗ за застрахователя е налице нормативно предвиден срок за произнасяне по чл. 496 КЗ, като неизплащането и неизплатенето в срок на застрахователно обезщетение е свързано с: 1/ изпадане на застрахователя в забава – чл. 497, ал. 1, т. 1 и т. 2 КЗ, в който случай той дължи лихва за собствената си забава, и 2/ с възможност увреденото лице да предяви пряк иск срещу застрахователя в съда на осн.чл. 498, ал. 3 вр. чл. 432, ал. 1 КЗ.

Предвид така изложеното, настоящият състав на ВКС дава следния отговор на правния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване на

въззивното решение: *В хипотезата на пряк иск от увреденото лице срещу застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ в застрахователната сума по чл. 429 КЗ /в сила от 01.01.2016 г./ се включва дължимото от застрахования спрямо увреденото лице обезщетение за забава за периода от момента на уведомяване на застрахователя, респ. предявяване на претенцията от увреденото лице пред застрахователя, а не и от момента на увреждането.*

По основателността на касационната жалба:

Предвид отговора на правния въпрос касационната жалба се явява частично основателна.

Процесното ПТП е извършено на 07.04.2016 г. Касаторката е заявила писмена претенция пред застрахователя на 28.04.2017 г. С оглед даденото по-горе разрешение на правния въпрос за периода от датата на деликта 07.04.2016 г. до предявяване на претенцията пред застрахователя обезщетението за забава върху обезщетението за претърпените от касаторката вреди се дължи от делинквента на осн. чл. 86 ЗЗД, но не се покрива от застрахователното обезщетение, дължимо от застрахователя на основание застрахователния договор. Следователно прекият иск по чл. 432, ал. 1 КЗ за заплащане от застрахователя на обезщетение за забава за периода от 07.04.2016 г. до 27.04.2017 г. е неоснователен. На осн. чл. 493, ал. 1, т. 5 КЗ застрахователят следва да покрие спрямо увреденото лице отговорността на делинквента за дължимата лихва за забава от датата на предявяване на претенцията от увреденото лице, т.е. от 28.04.2017 г., а след изтичане на срока по чл. 496, ал. 1 КЗ и при липса на произнасяне и плащане на обезщетение от застрахователя, дължи законната лихва върху обезщетението за неимуществени вреди за собствената си забава. Ето защо за периода от 28.04.2017 г. до окончателното изплащане на обезщетението за претърпените неимуществени вреди искът за заплащане на обезщетение за забава е основателен.

Следователно въззивното решение и потвърденото с него първоинстанционно решение следва да се отменят в частта по иска за заплащане на обезщетение за забава върху сумата от 45 000 лв. за периода 28.04.2017 г.- 24.05.2017 г., като вместо него се постанови друго за уважаване на иска за този период. В останалата обжалвана част за отхвърляне на иска за периода от 07.04.2016 г. до 27.04.2017 г. въззивното решение следва да се потвърди.

6. Материалноправно легитимиран ответник по иск с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД за връщане на сума, претендирана като надплатена над действително дължимата сума за погасяване на възникнали по реда на ЗУНК задължения, е държавата, представлявана от министъра на финансите.

Чл. 55, ал. 1 ЗЗД

Чл. 12 – чл. 13 ЗУНК

Чл. 87, ал. 1 ЗСДВ

Чл. 162 и чл. 163 ДОПК

Решение № 170 от 06.04.2020 г. по търг. дело № 2506/2018 г., II т. о., докладчик съдия Анна Баева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по две касационни жалби на [фирма] АД, гр. П., представлявано от адв. О. Ш., срещу решение № 1541 от 21.06.2018 г. по

в.т.д. № 5001/2017 г. на Софийски апелативен съд, ТК, 9 състав, с което е обезсилено решение № 4176 от 13.06.2017 г. по гр.д .№ 12895/2015 г. на СГС, ГК, I-7 състав и делото е върнато за ново разглеждане от друг състав на СГС. С обезсиленото първоинстанционно решение е отхвърлен предявеният от касатора иск по чл. 55, ал. 1 ЗЗД против Министерство на финансите за заплащане на сумата 377 962 щатски долара, претендирана като надвнесени лихви по договор от 04.10.1999 г. за уреждане на задълженията към държавата.

Касаторът поддържа, че обжалваното решение е неправилно, тъй като е постановено в нарушение на материалния закон и съдопроизводствените правила и е необосновано. Твърди, че въззивният съд е допуснал нарушение на съдопроизводствените правила, като в нарушение на чл. 236, ал. 2 ГПК не е обсъдил всички възражения и доказателства, които установяват правнорелевантните факти. Твърди още, че въззивният съд, след като е оставил исковата молба без движение с указания за уточняването ѝ, а след това е насрочил делото за разглеждане в открито заседание, на което е дал ход на устните състезания, впоследствие, без да отмени дадения ход по същество, едва в диспозитива на решението си е обезсилил първоинстанционното решение, с което е поставил въззивника – касатор в настоящото производство, в положение на процесуална изненада. Излага твърдения за несъответствие на фактическите констатации на въззивния съд със събрания доказателствен материал, което е довело до необоснован извод, че исковата молба е нередовна поради непосочване на надлежния процесуално легитимиран ответник. Счита за необоснован и извода, че надлежен ответник е НАП, както и извода относно материалния носител на вземанията. Сочи, че не е обсъдено възражението му, че по силата на чл. 12, чл. 12а и чл. 13 ЗУНК държавата е осъществила делегация на Министерство на финансите, представлявано от министъра на финансите, на дейностите по договаряне на размерите, сроковете и условията на изплащане и контрола на договорите за изплащане на дълговете на държавата по ЗУНК, т.е. по силата

на закона е създадена процесуална субституция в лицето на МФ в полза на държавата. Счита, че не е съобразена и нормата на чл. 31, ал. 1 ГПК, уреждаща представителството на държавата в гражданския процес, според която министърът на финансите е пасивно легитимиран да я представлява и да отговаря по предявените срещу нея искове. Твърди, че НАП не разполага с обща представителна власт, а само с такава, възложена ѝ от държавата по извършване на конкретни действия по установяване, обезпечаване и събиране на държавни вземания. Счита, че възложеното на агенцията по силата на чл. 3, т. 3 ЗНАП правомощие да събира публични вземания на държавата не я прави страна в исковото производство, образувано по повод събрани суми за такива задължения, както и че по силата на чл. 12в ЗУНК НАП е натоварена единствено със задължението по събирането и установяване на държавните вземания по този закон. Сочи, че не е обсъдено и възражението, че сумите по договорите, сключени по ЗУНК, се отнасят съгласно чл. 16, ал. 1 от Закона за публичните финанси в държавния бюджет и НАП не става техен притежател, както и че съгласно чл. 12, ал. 1 от Закона за публичните финанси министърът на финансите администрира централния бюджет и само въз основа на закон или административен акт отделни постъпления и плащания могат да се администрират от други бюджетни организации извън системата на МФ. Поддържа, че въззивният съд превратно е изтъквал и приложил чл. 1, чл. 12 и чл. 13 ЗУНК, като неправилно е приел, че макар държавата да е носител на правото на вземане, по иска по чл. 55, ал. 1 ЗЗД за връщане на надвзетото следва да отговаря НАП, който няма качеството на разпоредител с бюджета, вместо МФ, което, освен че е страна на договора по ЗУНК, е и процесуален субституент на държавата, неин процесуален представител по смисъла на чл. 31 ГПК и първостепенен разпоредител с бюджетните средства. Поради това моли обжалваното решение да бъде отменено и делото да бъде върнато на въззивния съд за произнасяне по предявения иск по чл. 55, ал. 1 ЗЗД против държавата, представлявана от Министерство на финансите.

С определение № 528 от 31.07.2019 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния материалноправен въпрос: „Кой е пасивно легитимиран ответник по иск с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД за връщане на сума, основан на твърдения, че претендираната сума е надплатена по договор за уреждане на задълженията към държавата, произтичащи от необслужени кредити към търговски банки, договорени до 31.12.1990 г., сключен по реда на ЗУНК?“.

Върховният касационен съд, състав на Търговска колегия, Второ отделение, като прецени данните по делото с оглед заявените касационни основания и съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

Въззивният съд е приел, че първоинстанционният съд е бил сезиран с иск, предявен против МФ с твърдение, че с тристранен договор от 04.10.1999 г. между МФ, МП и [фирма] АД /праводател на ищеца/ валутният дълг на последното дружество към [банка] АД бил преоформен по реда на ЗУНК; че през годините били постановени съдебни решения, с които са решавани спорове за наказателни лихви и оспорване на актове за установяване на частно държавно вземане, както и че с решение на САС бил установен действителният размер на задълженията. Приел е, че искът е основан на твърдение на ищеца, че е надвнесъл значителна сума пари, която следвало да бъде възстановена. С оглед на това въззивният съд е приел, че ищецът се позовава на права, които са възникнали на основание плащане след постановяване на съдебни решения по реда на чл. 87, ал. 3 ЗСДВ /отм./ по искове на ищеца срещу АДВ и извършено според него надплащане - плащане в повече от установените по основание и размер главница, лихви и наказателни лихви. Посочил е, че с разпореждане е дал възможност на ищеца да отстрани констатираната нередовност на исковата молба, изразяваща се в противоречие между обстоятелствена част и петитум, и да посочи надлежен

ответник според твърденията в исковата молба, която нередовност обаче не е била отстранена.

Въззивният съд е счел, че посочените основания в исковата молба относно надвнесени суми след установяването им като дължими на основание акт за установяване на частно държавно вземане по ЗУНК не сочат на легитимиран процесуално ответник Министерство на финансите. Приел е, че ищецът се позовава на договор за преоформяне на необслужвани задължения към банки, сключен между държавата, представлявана от министъра на финансите, праводателя на ищеца и банката – кредитодател, като в случая МФ не действа в самостоятелно качество като държавно учреждение, в чийто патримониум възникват права и задължения, а действа като представител на държавата – извод, който според въззивния съд следва от сключения договор и от чл. 8, чл. 10, ал. 1 и чл. 12, ал. 1 ЗУНК. Изложил е съображения, че със сключения по ЗУНК договор задължението на ищеца е станало задължение към държавата, а обстоятелството, че МФ е сключило договора, не легитимира това лице като ответник. Посочил е, че в исковата молба е изложено твърдение, че вземанията по ЗУНК са установени от АДВ с актове за установяване на частно държавно вземане, като въз основа на последния такъв е подадено заявление за издаване на заповед за незабавно изпълнение и са издадени заповед и изпълнителен лист. Посочил е още, че ищецът се позовава и на решение по иск с правно основание чл. 87, ал. 3 ЗСДВ /отм./, заведен от Агенция за събиране на държавни вземания, както и на решение по дело, по което са отхвърлени предявени от НАП иски за установяване дължимост на сумите по договора по ЗУНК. Взел е предвид, че според твърдение на ищеца дългът бил изцяло погасен към 15.01.2014 г., като последното плащане било извършено след приключване на устните състезания. Анализирал е разпоредбите на чл. 1, чл. 10, ал. 1 и чл. 12, ал. 1 ЗУНК, чл. 87, ал. 1, т. 1 ЗСДВ и чл. 162 и чл. 163 ДОПК и е приел, че носител на вземането по ЗУНК е държавата, но носител на правото да събира вземането е НАП, правопреемник на АДВ, като има право да управлява това

вземане и да извършва действия по отношение на него. Заключил е, че носител на вземането е станала НАП, въпреки че държавата е носител на материалното право. Поради това е достигнал до извод, че страна в процеса като оправомощена от закона е НАП, натоварена по изрична разпоредба да събира вземанията. Приел е, че след като плащанията са извършвани с компенсаторни и други платежни инструменти, като събирането е ставало от НАП, то надлежна страна в процеса е именно агенцията като страната, получила сумите, при спора относно неоснователно платените суми.

Въззивният съд е посочил, че процесуалната легитимация е абсолютна процесуална предпоставка, за която съдът следи служебно, и след като не е била отстранена нередовността на исковата молба, то следва да се конституира в процеса надлежният ответник. Поради липса на проведено производство против този ответник в първата инстанция, въззивният съд е счел, че постановеното първоинстанционно решение следва да бъде отменено и делото следва да бъде върнато за ново разглеждане с участие на надлежния ответник и да започне от фазата по връчване на препис от исковата молба и доказателствата на надлежния ответник.

По поставения материалноправен въпрос настоящият състав намира следното:

Законът за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г. /ЗУНК/, регламентира преоформяне на посочените от него в чл. 1 кредити като задължения към държавата и издаването на държавни дългосрочни облигации срещу тези кредити при установени в закона условия. Съгласно чл. 10, ал. 1 ЗУНК, след уведомлението по предходния член от търговските банки за преоформянето, сумите по кредитите и неплатените по тях лихви, държавните предприятия, кооперациите на инвалиди, фирмите и търговските дружества в седемдневен срок отразяват преоформените им задължения. Поради това следва да се приеме, че преоформянето на посочените задължения като задължения към държавата

настъпва по силата на закона. Размерът, падежът, условията за погасяване и другите елементи на всяко едно конкретно задължение се регламентират чрез сключване на договор между Министерство на финансите, оправомощения от Министерския съвет орган и държавното предприятие, но договърът по чл. 12 ЗУНК не е елемент от фактическия му състав /в този смисъл решение № 661 от 31.10.2008 г. по т. д. № 284/2008 г. на ВКС, ТК, II о./.

В чл. 12в ЗУНК е предвидено, че събирането и установяването на държавните вземания по този закон се осъществяват от Националната агенция за приходите. В този смисъл са и разпоредбите на чл. 3, ал. 7, т. 1 ЗНАП, чл. 87, ал. 1, т. 1 ЗСДВ /отм./ и чл. 163, ал. 2 вр. чл. 162, ал. 4 ДОПК. Поради това възникналите спорове във връзка с установяване на размера на подлежащите на събиране от НАП частни държавни вземания, възникнали по реда на ЗУНК, се разрешават с участието на този орган, натоварен с функциите по установяване, обезпечаване и принудително събиране на частни държавни вземания.

В случай че са платени недължимо суми, надхвърлящи действително дължимите за погасяване на възникнали по реда на ЗУНК задължения, надплатилият длъжник може да защити правата си с иск по чл. 55, ал. 1 ЗЗД. Фактическият състав на този иск изисква предаване, съответно получаване на нещо, при липса на основание, т.е. преминаване на блага от имуществото едно лице в имуществото на друго при липса на основание. Материалноправната легитимация е обусловена от титулярството на гражданското правоотношение. Поради това материалноправно легитимирани по предявен иск с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД са лицето, което е предало имущественото благо, и лицето, което е получило такова, т.е. лицата, в чието имущество са рефлектирали последиците от преминаването на благо. Тъй като вземането, възникнало по реда на ЗУНК, принадлежи на държавата, в хипотезата на надплащане на суми за погасяване на такова вземане носител на задължението за връщане на надплатените суми

е държавата. Дори и за установяване на размера на задълженията по ЗУНК да са водени спорове във връзка със съставени актове за частни държавни вземания с участието на АДВ и НАП, това обстоятелство не обуславя различен извод. Възлагането на събирането и установяването на държавните вземания по ЗУНК на НАП безспорно не прави агенцията титуляр на подлежащите на събиране вземания и предмет на установяване в производствата по възникналите спорове са вземания на държавата, а не собствени вземания на органа, оправомощен от закона да ги събира. Последниците от събирането на вземанията рефлексират не в патримониума на НАП, а в патримониума на титуляра на вземанията – държавата. Липсва и специална законова норма, която да обуславя участието на НАП като самостоятелна страна в производство по иск за връщане на надплатени суми за погасяване на задължения по ЗУНК вместо държавата, която е носител на вземането и в чийто патримониум е рефлексирало извършеното без основание преминаване на имущество. По същите съображения не е носител на задължението за връщане на надплатената сума и Министерство на финансите, с което е сключен договор на основание чл. 12 ЗУНК. С този договор съгласно посочената разпоредба се уреждат размерът, падежът, условията на погасяване и другите елементи на всяко едно конкретно задължение, но договърът няма за последица промяна на носителя на вземането, който е държавата. Поради това материалноправно легитимирана да отговаря по иск за връщане на недължимо заплатени суми за погасяване на задължения по ЗУНК е държавата, представлявана съгласно чл. 31 ГПК от министъра на финансите.

Изложените съображения обуславят следния отговор на поставения материалноправен въпрос: Материалноправно легитимиран ответник по иск с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД за връщане на сума, претендирана като надплатена над действително дължимата сума за погасяване на възникнали по реда на ЗУНК задължения, е държавата, представлявана от министъра на финансите.

По основателността на касационната жалба.

В исковата молба ищецът [фирма] АД е изложил твърдения, че в резултат на извършени с платежни инструменти депозитарни разписки и сертификат за собственост на държавни дългосрочни облигации са погасени изцяло задълженията му по ЗУНК, уредени с договор от 04.10.1999 г., както и че е надвнесъл значителна сума над дължимата поради неправилно изчисляване на лихвата за просрочие, поради което е предявил против Министерство на финансите иск за надплатената сума в размер на 377 962,40 щатски долара. С постановеното по делото първоинстанционно решение предявеният иск е отхвърлен.

Въззивният съд, сезиран с подадена от ищеца въззивна жалба, с определение от 30.10.2017 г. е приел, че исковата молба е нередовна, тъй като с оглед изложените обстоятелства в исковата молба и насочване на иска против Министерство на финансите, е налице противоречие между обстоятелствената част и петитума. Приел е, че от изложените обстоятелства в исковата молба и при приложение на нормата на чл. 163, ал. 2 ЗОПК, чл. 3, т. 9 ЗНАП и чл. 12в, ал. 1 ЗУНК, заявеното като спорно материално право не сочи Министерство на финансите като надлежно процесуалноправно легитимиран ответник. Поради това е оставил исковата молба без движение и е дал възможност на ищеца да отстрани нередовностите на исковата молба в съответствие с мотивите на определението.

В отговор на указанията на съда ищецът е посочил, че предмет на иска с правно основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД е връщане на полученото без основание въз основа на тристранен договор от 04.10.1999 г., сключен между Министерство на финансите, Министерство на промишлеността и дружеството – длъжник. Посочил е, че държавата е делегирала на министъра на финансите, представляващ МФ, дейностите по договаряне размерите, сроковете и условията на изплащане на дълговете по ЗУНК, което според него е индиция, че този правен субект е страна по договора и че именно той

се явява процесуален субституент на държавата. Посочил е, че извод, че представител на държавата е министъра на финансите, следва и от ЗУНК – чл. 12г, ал. 2, а също и от чл. 31 ГПК. Поради това поддържа, че в случая и с оглед изложените от него фактически обстоятелства в тяхната логическа последователност, именно министърът на финансите е процесуалноправно дееспособен да отговаря по иск, насочен срещу държавата. Направил е искане, ако въззивният съд счете за допустимо, да привлече наред с първоначалния ответник – министъра на финансите в качеството му на представляващ държавата и ръководещ МФ, и втори ответник – НАП.

С оглед дадения отговор на значимия за делото материалноправен въпрос, материалноправно легитимиран да отговаря по предявения иск, е държавата, представлявана от министъра на финансите. Процесуалната легитимация на страните по спора се обуславя от заявената от ищеца принадлежност на спорното материално право, от претендираното или отричано от ищеца право. В настоящия случай в отговор на дадените от въззивния съд указания за отстраняване на нередовностите на исковата молба, изразяващи се в противоречие между обстоятелствената част и петитума с оглед посочения ответник, ищецът е представил молба, изявенията в която, макар и непрецизно формулирани, дават основание да се приеме, че предявеният иск е насочен против държавата, представлявана от министъра на финансите, като носител на задължението по спорното материално правоотношение. Съгласно постоянната практика на ВКС, която настоящият състав споделя – решение № 181 от 14.06.2012 г. по гр.д. № 96/2912 г. на ВКС, ГК, II г.о., определянето на конкретния правен субект, който да вземе участие в съдопроизводствените действия, е въпрос не на процесуална легитимация, а на процесуално представителство, което по отношение на държавата е уредено в закона по императивен и нетърпящ отклонения начин. Независимо кой държавен орган е предизвикал правния спор, пред съда държавата се представлява поначало от министъра на финансите, а при спор за недвижими имоти - държавна собственост

представителството се осъществява от министъра на регионалното развитие и благоустройството /чл. 31 ГПК/. Обстоятелството, че в исковата молба е посочен ненадлежен представител на държавата, не прави процеса недопустим, нито исковата молба - нередовна, защото в изпълнение на основополагащия за процеса принцип за законност /чл. 5 ГПК/ съдът е длъжен служебно да приложи императивните законови правила относно представителството на държавата, като конституира надлежния ѝ представител.“ Поради това са без значение за редовността на исковата молба изявленията на ищеца, че в настоящото производство държавата като ответник по предявения иск следва да се представлява от Министерство на финансите.

Първоинстанционното производство е проведено и решението е постановено с участието на Министерство на финансите като ответник по иска. С оглед проведената във въззивното производство процедура по отстраняване на нередовност на исковата молба, първоинстанционното решение се явява постановено срещу ненадлежен ответник. В този случай съгласно т. 5 на ТР № 1 от 09.12.2013 г. по т.д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС първоинстанционното решение следва да бъде обезсилено и делото следва да бъде върнато на първоинстанционния съд за разглеждане на предявения иск против надлежния ответник, съгласно направеното във въззивното производство уточнение.

По изложените съображения, макар даденият от въззивния съд отговор на поставения материалноправен въпрос да е в отклонение от възприетото от настоящия състав, като краен резултат въззивното решение е правилно и следва да бъде оставено в сила. При новото разглеждане на делото първоинстанционният съд следва да разгледа предявения по чл. 55, ал. 1 ЗЗД иск срещу посочения ответник – държавата, представлявана от министъра на финансите, съгласно дадените с настоящото решение указания.